

Herman Thoben*

Boekbespreking

B. Hamminga, *Neoclassical Theory Structure and Theory Development. An Empirical-Philosophical Case Study Concerning the Theory of International Trade*
Springer-Verlag, Berlijn enz. 1983; 174 blz.

Het hier besproken boek is de handelseditie van een academisch proefschrift, waarop de auteur eind vorig jaar promoveerde aan de economische fakulteit van de Universiteit van Amsterdam. Zoals uit de ondertitel al blijkt is de titel van dit boek wat pretentief, aangezien het niet om de neoklassieke economische theorie in het algemeen gaat, maar slechts om een onderdeel daarvan, namelijk de neoklassieke handelstheorie, ook wel bekend onder de naam *Heckscher-Ohlin-Samuelson-model*. Van de verschillende theorema's die deze theorie rijk is, wordt vervolgens een tweetal apart belicht. Met name gaat het om het faktorprijssegregatiethorema en het Stolper-Samuelson-theorema en het onderzoeksprogramma dat rond deze theorema's gecentreerd is. Hier ligt de eigenlijke probleemstelling van deze wetenschapsfilosofische studie.

De vraag is of er een systematiek te vinden is (en zo ja welke) in de wijze waarop deze theorema's in de loop van de tijd via opeenvolgende publikaties verder worden ontwikkeld en verfijnd. Het antwoord dat Hamminga na analyse van een aantal op de genoemde theorema's betrokken publikaties geeft, is dat in de neoklassieke handelstheorie de theorie ontwikkeld wordt op basis van plausibiliteitsstrategieën en niet op basis van empirisch onderzoek. Het is een antwoord dat ingegeven wordt door de methodologische opvatting dat economische theorieën niet, zoals bijvoorbeeld in de natuurwetenschappen het geval is, door empirische toetsing zijn te falsifiëren, een opvatting die in ons land onder andere door Klant aangehangen wordt.

Op grond van zijn bevindingen formuleert Hamminga een metatheorie van de ontwikkeling van de neoklassieke handelstheorie, die gebaseerd is op de volgende vier theorieontwikkelingsstrategieën: 1. velduitbreiding, 2. konditieverzwakking, 3. konstruktie van alternatieve kondities en 4. konstruktie van kondities voor kondities. Aan alle genoemde strategieën ligt een algemene plausibiliteitsstrategie ten grondslag en Hamminga's hypothese is dan ook dat ekonomen menen dat door deze strategieën de kans dat het theorema ook in de werkelijke wereld opgaat wordt vergroot.

---

* Hoogleraar makro-ekonomie Universiteit van Amsterdam.

Tot zover de globale inhoud van deze studie.

Met betrekking tot de vraag in hoeverre de auteur erin slaagt de lezer van zijn konklusies te overtuigen, valt het op dat het boek in twee helften van kwalitatief gezien ongelijk niveau uiteenvalt. Het laatste, vooral wetenschapsfilosofische gedeelte, is helder, interessant en getuigt van grote wetenschappelijke oorspronkelijkheid. Het eerste deel, waarin voornamelijk een beschrijving van de ontwikkeling van de neoklassieke handelstheorie wordt gegeven, komt daarentegen heel wat slechter uit de verf en maakt op de lezer die enigszins met de theorie van de internationale handel vertrouwd is een zeer rommelige indruk. Dit is te meer jammer, omdat de in dit deel besproken literatuur juist de empirische onderbouwing moet verschaffen voor de vier genoemde ontwikkelingsstrategieën waaruit de metatheorie over het proces van theorieontwikkeling bestaat. Opvallend hierbij is ook dat de auteur slechts een beperkte en selectieve keuze heeft gemaakt uit de toch wel zeer omvangrijke literatuur op het terrein van de neoklassieke theorie van de internationale handel en geen publikaties van na 1968 meer in de beschouwing betreft.

Een fundamenteel punt van kritiek lijkt me echter het feit, dat de eveneens omvangrijke empirische literatuur die in de loop van de tijd in het kader van het Heckscher-Ohlin-Samuelson-onderzoeksprogramma is verschenen, volledig wordt genegeerd. De auteur beroept zich in dit verband op zijn *'mutual independency thesis'* (p. 101), die hierop neerkomt dat naar zijn mening theoretisch-ekonomen en ekonometristen wederzijds volstrekt onafhankelijk van elkaar opereren. Dit impliceert dat de ontwikkeling van de theorema's in het H.O.S.-programma op geen enkele manier beïnvloed wordt door empirische bevindingen. Dit lijkt me een a priori standpunt, waarover het laatste woord nog niet is gezegd. Immers, wanneer men aanneemt dat theoretisch-ekonomen een plausibiliteitsstrategie hanteren bij de ontwikkeling van hun theorie, dan zullen ze zich zeker willen beroepen op empirische bevindingen die de plausibiliteit van de theorie versterken. Omgekeerd hebben handelstheoretici ook veel tijd gestoken in het zoeken naar nieuwe theoretische verklaringen voor empirische resultaten die niet meteen met de gangbare theoretische inzichten te rijmen waren, zoals in het geval van de Leontief-paradox. De konklusie moet dan ook zijn dat Hamminga zijn stellingen sterker en breder had kunnen onderbouwen, waardoor zijn metatheorie aan plausibiliteit zou hebben gewonnen. Een en ander neemt niet weg dat het hier gaat om een interessant, oorspronkelijk en enigszins controversieel boek. Controversieel in de goede betekenis van het woord, dat wil zeggen dat het nieuwe gezichtspunten ontwikkelt en prikkelt tot verdere discussie, waarbij vooral die ekonomen die thuis zijn in de theorie van de internationale handel zich aangesproken zullen voelen.

Tips

Samenstelling: Rob de Klerk

Politieke economie, economische theorie

Macro-economics. Keynesian, Monetarist and Marxist Views, door H.J. Sherman en G.R. Evans (New York: Harper and Row, 1984; 486 blz.; ca f 100,-)

"This book is intended to present a new, alternative perspective in the field of macroeconomics". Zo'n zinnetje is natuurlijk onontbeerlijk als je een handboek in de makro-economie introduceert op een markt die al honderden andere 'new and alternative perspectives' telt. Voor het boek van Sherman en Evans is het etiket echter niet geheel misplaatst. In het voetspoor van andere boeken van Sherman (zijn samen met E.K. Hunt geschreven *Economics: an introduction to traditional and radical views*, of zijn *Stagflation* bijvoorbeeld) wordt de (makro-) economie geschetst als een terrein van studie waarop een aantal totaal verschillende visies op de werking van het economisch proces botst.

Verschilpunten of accentverschil met het gemiddelde handboek:

- de nadruk ligt op de *dynamische* aspecten van de kapitalistische economische ontwikkeling op korte en lange termijn;
- er wordt uitgebreid gebruik gemaakt van *empirisch materiaal* (zowel dat waarvan behandelde auteurs uitgingen als eigen materiaal);
- de nadruk ligt op *onevenwichtigheidsverschijnselen*;
- de overheid wordt niet behandeld als een onpartijdige boven het economisch proces staande autoriteit maar als integraal onderdeel ervan.

Ter geruststelling van sommigen moet nog worden vastgesteld dat ondanks al het alternatieve toch de standaard makro-economische studiestof keurg wordt behandeld. Ook de prijs van het boek is trouwens bepaald niet alternatief.

Why Economics is not yet a Science, onder redactie van Alfred S. Eichner (Londen: MacMillan, 1983; 249 blz.; f 37,75)

Deze bundel, waaraan vooral ekonomen uit de VS bijdroegen, vormt weer eens een felle aanklacht tegen de ontwikkeling van de konventionele economische theorie en is bedoeld als waarschuwing voor hen die op het advies van ekonomen moeten steunen bij hun beleid.

Het hart van de aanklacht: het deductieve karakter van de gangbare theorieën, het gebrek aan empirische fundering en verifikatie en het overvloedig gebruik, ja misbruik van de wiskunde. De hoek van waaruit de kritiek komt: post-keynesiaanse ekonomen met een institutionalistische oriëntatie.

De bijdragen zelf lopen we kort langs. *Wassily Leontief* droeg een kort